

tiae, confert determinans nexum hunc infallibilem, confert ut ratio cur ei potius quam alteri gratia detur. Nimirum exigentia quaedam gratiae competere videtur facienti quod in se est viribus naturae; quae exigentia adversatur gratuititati gratiae.

Nihilominus concedendum est eo axiome, accepto eo modo, quo proponitur in thesi, de homine faciente quod in se est viribus naturae, non derogari dignitati, h. e. gratuititati gratiae. Sane ut collatio gratiae sit totaliter gratuita, oportet ut nulla eius exigentia, nulla dignitas aut dispositio positiva sit in homine atque adeo tota ratio dandi sit voluntas liberalis Dei. Non requiritur autem ut neque in homine sit dignitas aut dispositio negativa h. e. carentia indignitatis aut indispositionis positivae; secus enim gratia collata Adamo et Angelis non fuisset totaliter gratuito donata. Atqui eo axiome nulla exigentia gratiae, nulla dignitas aut dispositio positiva sed solum negativa ponitur in natura et tota ratio dandi gratiam asseritur esse divina liberalis voluntas; ergo.

Quod quidem ita concipi potest. Supponamus nullum esse peccatum in hominibus nullumque opus bonum; cum Deus antecedenter statuerit dare omnibus gratiam, eam omnibus profecto conferret neque aliquis diceret eam non dari gratis. Si vero in aliquo existat peccatum, tunc adest specialis ratio cur ei gratia negetur. Hinc dicitur quod qui bene agit, non ponit peccatum, quod esse potest impedimentum gratiae; attamen gratia ei datur gratis, quia hac sola ratione ei datur, nempe quia Deus vult.

Quod ut melius intelligatur, respondebimus argumento in contrarium proposito. Scilicet 1) connexio infallibilis statuitur gratiae cum bene operante seu cum bona operatione, quatenus est bona operatio digna aliquo praemio, *neg.* quatenus est exclusio eius, quod potest esse impedimentum gratiae, *subd.* cuius connexionis ratio est bonum opus seu exclusio impedimenti, *neg.* est divina liberalis voluntas, *conc.*

2) Bona operatio est ratio ipsius collationis gratiae *neg.* huius enim ratio est sola divina voluntas, quae libere et gratuito gratiam suam destinavit; bona operatio est ratio, cur, posita voluntate Dei conferendi gratiam, infallibiliter detur gratia facienti quod in se est, *subd.* quatenus per eam homo

mereatur, exigat aut fiat positive dispositus ad gratiam, *neg.* quatenus per eam deest in homine illud, propter quod Deus potest negare gratiam quam statuit omnibus dare, *conc.*

3) Ideo faciens quod in se est confert aliquid ad susceptionem gratiae, h. e. homo potest naturaliter se disponere ad gratiam, *neg.* potest naturaliter ponere ipsi impedimentum, quod tamen non ponit, *conc.* Unde faciens quod in se est naturaliter, determinat collationem gratiae, quae ipsi detur h. e. non ponit illud, quod posset determinare negationem gratiae, *conc.* ponit illud, quod determinat Deum ad conferendam ei gratiam, *neg.*

Itaque potest quidem homo naturaliter impedire sibi gratiam Dei; sed non potest naturaliter se disponere positive ad gratiam neque haec potestas est necessario comexa cum priore; minus enim ad illam exigitur, quam ad hanc: ad illam enim sufficit posse peccare, sed ad hanc requiritur quaedam proportio dignitatis operum cum gratia, quae proportio operibus naturae deest. Innocentius III. in Serm. 2. de Conversione s. Pauli »Aliud est promereri et aliud demereri. Promereri nemo gratiam potest, sed demereri gratiam quisque potest.»

IV. Axioma ita acceptum nullo modo esse semipelagianum et cum doctrina catholica de gratuitate gratiae apte cohaerere contendunt Lessius Opusc. De Gratia efficaci c. 10. Suarez l. c. alique quorum mentionem facit Ripalda l. c. et est sententia iam in hac universitate publice propugnata. Cf. Theses De Gratia Christi anno MDCCLXII. Th. 35. Quare ut in summam quae disputavimus contrahamus, probatio nostra huc redit: ut gratia sit prorsus gratuita, non postulatur, ut subiectum, cui confertur, careat quoque dispositione negativa; ratio est quia Adamus et Angeli hanc dispositionem negativam, h. e. carentiam indispositionis positivae ad gratiam habuerunt et ipsa humanitas Christi hanc dispositionem negativam ad gratiam increatam habuit et tamen tum secundum rei veritatem tum secundum disertam doctrinam Augustini et Patrum, gratia in Adamo et Angelis fuit prorsus gratuita atque gratuita prorsus fuit unio hypostatica Verbi cum humana natura, quam quidem gratuitam unionem Augustinus ut typum et exemplar proponit gratuititatis gratiae, quae confertur nobis. De Praed. SS. c. 15. alibique. Ergo qui ponit in natura

solam negativam dispositionem, non adversatur ullo modo gratuitati gratiae. Atqui qui illud effatum eo modo, quo diximus, acceptum tuetur, non ponit in natura nisi dispositionem negativam; ergo. Unde nobis nequeunt probari, quae hac in re decernit Vasquez in I. p. Disp. XCI. cc. 10. 11.

V. Faciens quod in se est, est *faciens id quod est in sua potestate* (s. Thomas qq. De Verit. q. 24. a. 15) *faciens quod potest* (s. Bonaventura in II. D. 23. a. 2. q. 1.) *faciens secundum vires, quas actualiter habet* (Ioannes Gerson in libro de vita spirituali). Porro vires, quas quis actualiter habet, possunt esse vires gratiae, vel vires solius naturae. Scholasticos intellexisse illud axioma etiam de facientibus quod in se est per vires gratiae, quibus superior gratia detur, nemo dubitat. Sed quaestio est utrum acceperint quoque de faciente quod in se est per solas naturae vires. Quidam profecto, ut Lessius loco superius citato, affirmant veteres Scholasticos paucis prorsus exceptis, per 300 et amplius annos effatum illud *facienti quod in se est Deus non denegat gratiam*, accepisse de faciente quod in se est *viribus naturae*, qui ita faciens quod in se esset, disponeret sese dispositione ea, quam diximus negativam, ad gratiam supernaturalem. Verum si 1) accurate consideretur ratio loquendi communis iis theologis, si 2) pendatur explicatio illius effati tradita quovis seculo a theologis, si 3) ratio habeatur dissertorum testimoniorum plurium prorsus theologorum illius aetatis, quae nempe Synodum Tridentinam praecessit; liquido constabit id, quod affirmat Lessius, certum haud esse.

VI. Sane quoad 1^{am}. cum Scholastici veteres gratiam, quae iustificat et nos amicos Dei constituit, distinxerint ab ea, quae principium est operis boni et ad iustificationem disponit et iustificatum adiuvat ad operandum; frequenter penes eos appellatio gratiae simpliciter usurpata significat gratiam eam, quae praestantior est, quae gratos nos h. e. amicos Deo efficit. Id videre est in iis testimoniis tot Scholasticorum, quae collegit Carolus de Plessis D'Argentrée (in Dissertatione, cui titulus: *Observationes in testimonia Doctorum Scholasticorum, qui a duodecimo seculo inveniunt ad hanc usque aetatem de gratia pro conditione corruptae naturae disputarunt*). Sed ex testimoniis, quae citabimus, satis quoque id constabit. Hinc homo sine

gratia iis frequenter est homo nondum iustificatus, destitutus scilicet gratia habituali sanctificante. Et re quidem vera non pauci veteres Scholastici aiunt primos parentes in *suis naturalibus* fuisse creatos seque ita disposuisse ad gratiam; at non excludunt gratias actuales. Ita e. g. s. Bonaventura in II. D. 29. a. 1. q. 2. docet primum hominem prius tempore habuisse naturalia, quam gratuita rationemque inter ceteras hanc effert quia »Deus secundum legem communem requirit aliquam dispositionem et praeparationem a parte nostra ad hoc quod infundat alicui gratiam... et ideo gratia non fuit homini concreata, sed dilata fuit, quousque homo per actum et usum rationis quodam modo se disponeret ad illam suscipiendam, ut sic verificaretur illud Augustini in primo homine; qui creavit te sine te, non iustificat te sine te." Quibus profecto verbis aliqua dispositio positiva significatur. Verum idem Doctor ibid. D. XXVIII. a. 2. q. 1. docet et quod sine gratia gratis data (1) vix aut nunquam reperitur qui habet usum liberi arbitrii et quod sine ea non potest se homo disponere ad gratiam gratum facientem, scilicet gratiam excitantem primamque dispositionem, quae sit ad gratiam gratum facientem, esse *cogitationem* et hanc non esse absque dono gratiae gratis datae; quae gratia tenet quasi medium inter gratiam gratum facientem et naturalem libertatem; ea autem gratia gratis data ideo requiritur quia gratia gratum faciens est quid divinum et existens supra liberum arbitrium. Iam vero ut haec componantur dicendum est, hominem in naturalibus creatum et operantem in naturalibus vel secundum naturales vires esse hominem carentem gratia sanctificante, non vero quavis gratia actuali.

Igitur si qua testimonia Scholasticorum dicunt hominem sine gratia, in naturalibus vel puris naturalibus existentem se praeparare ad gratiam, ea possunt commode accipi de homine carente quidem gratia iustificante, non vero carente gratiis actualibus, nisi totius sententiae contextus id postularet, quod profecto in paucis prorsus locum habere videtur.

(1) Communis erat veteribus Scholasticis distinctio gratiae in gratiam *gratum facientem* et gratiam *gratis datam*. Gratia *gratum faciens* dicebatur gratia, quam nos dicimus cum illis habitualement; gratias autem *actuales* inter gratias gratis datas recensebant.

Ex hac animadversione et illa rursus consequitur, nimirum in ea Scholasticorum formula *hominem ex naturalibus se praeparare ad gratiam*, distinguendum esse et *principium* quo homo agit et *id quod homo agit*; eam porro formulam hunc sensum legitime fundere posse, scilicet hominem operantem ea quae per se naturalia sunt et secundum ipsum lumen rationis recta et cognoscibilia nondumque operantem ea, quae obiective quoque sunt supernaturalia, se ad gratiam praeparare. Haec autem interpretatione adhibita, excluditur quidem actus obiective quoque supernaturalis, sed non excluditur actus subiective saltem supernaturalis, quatenus fiat ope gratiae. Posse autem sic accipi huiusmodi formulas penes Scholasticos, tum ex praecedenti animadversione, tum ex sequentibus potissimum liquabit.

VII. Et sane 2) sensus huius effati: *facienti quod in se Deus non denegat gratiam*, disserta explicatio exstat penes ipsos Theologos veteres, qui interpretes haberi possunt et debent sententiae communis. Ad saeculum XIII. referri merito potest auctor illius compendii *Veritatis theologicae*, quod Alberto Magno, vel Thomae adiudicatum fuit. Is autem ait L. V. c. 2. *»Inexcusabilis est homo, si gratiam gratum facientem non recipit; quia gratia gratis data semper praesto est liberum arbitrium excitare et commonere, cuius est huic admonitioni consentire et hoc est, quod in se est facere: quo facto potest homo ad gratiam gratum facientem se praeparare.»*

Marsilius De Inghen saeculo XIV. haec habet in II. q. 18. a. 3. Tradita prius definitione meriti congrui (ut aliquis de congruo mereatur, quando ex qualitate operis facti sibi non debetur praemium sed solum ex liberalitate dantis, attenda qualitate et liberalitate ipsius et pensata qualitate operis quod facit operans) nullaque mentione facta dispositionis negativae, has, inter alias, statuit conclusiones. Conclusio tertia *»Sicut in statu naturae lapsae homo non potest mereri primam gratiam de condigno, ita nec potest mereri ex puris naturalibus de congruo.»* Conclusio quarta. *»Quamvis nullus ex naturalibus puris primam gratiam post lapsam etiam de congruo valeat promereri, potest tamen hanc de congruo specialibus Dei auxiliis gratis datis sibi quis mereri.»* Articulum concludit ita: *»Et in hoc concordare videntur mihi opiniones magistrorum meorum.*

Nam illi, qui dicunt quod peccator ex puris naturalibus possit mereri primam gratiam de congruo, intelligunt conclusionem iam positam, scilicet quod ex illis, *speciali Dei auxilio praeventus*. Qui autem dicunt contrarium, intelligunt conclusionem tertiam, scilicet quod non ex naturalibus puris a Deo specialiter non adiutis." Et articulo IV. respondens ad obiectionem, quam sibi articulo I. proposuerat his verbis *»Septimo: quia ad meritum gratiae de congruo vel sufficit quod homo faciat quod in se est et si sic, cum hoc possit homo ex naturalibus, patet quod ex eis possit mereri primam gratiam de congruo; vel requiritur aliquid ultra communes vires naturales et si sic, tunc dammandi, qui moriuntur in mortali continuato, videntur iniuste damnati:»* ait ad Septimum dicendum *»quod ad meritum gratiae de congruo in statu naturae lapsae non sufficit quod homo faciat omne quod in puris suis naturalibus est, sed requiritur aliquid ultra omnes vires naturales, scilicet fides.»* Unde illa verba Scripturae: *convertimini ad me et ego convertar ad vos*, ita enarrat *»Clarius potest exponi, quod sensus Domini sit: convertimini ad me, sequendo interioris praeventiones meas, quibus roco a statu culpae et ego convertar ad vos infusione gratiae.»* Iam vero qui dicebant posse hominem mereri gratiam ex puris naturalibus de congruo, ii erant, qui axioma: *facienti quod in se est Deus non denegat gratiam, valere etiam volebant pro acquisitione primae gratiae; quaenam autem foret eorum interpretatio, audivimus a Marsilio.*

Ad saeculum XV. spectat Ioannes Gerso, qui inter *Regulas morales* ait *»Nulli facienti quod in se est h. e. bene utenti donis Dei iam habitis, deest Deus in necessariis ad salutem.»* In sermone autem de Spiritu S. ait *»Ipsam animam coarctant Scripturae Sacrae, ut se disponat, ut faciat quod in se est, praedictis et similibus modis orando, lacrymando, gemendo vel ut aliquid operetur ad Spiritu S. susceptionem. Nam et Dei nos coadiutores esse tradit Apostolus et certe si nihil prorsus coagit arbitrium, unde meritum? Fatendum est plane, coagit per consensum spontaneum obedientem praemotio Spiritu S. sed ut ita coagat et obediatur, hoc iam non ex se est sine gratia, sed quia gratia praeventum est et per eam salubriter tractum.»*

Sub initium saeculi XVI. floruit Ioannes Driedo: ipse vero in Tractatu 5. de Captivitate et Redemptione generis humani Palm. De Grat.

sic disserit: »quod dicimus hominem facere quantum in se est, potest trifariam intelligi. Uno quidem modo facere quantum in se est, est facere quantum ipsa natura potest ex se, idest ex suis solius viribus a conditore naturae insitis, non peculiariter attractis a Deo Patre... Et sic faciens quod in se est, neque meretur gratiam nec ad acquirendam gratiam se preparat, quia ad habendam gratiam praeparatur voluntas a Domino. Secundo facere quantum in se est, est pro tempore et loco facere quantum ipsa natura absque habituali gratiae dono potest facere ex rationalibus viribus *peculiariter a Deo Patre ad initia Fidei attractis*. Et sic facienti quantum in se est, Deus largitur initium Fidei, ex qua etiam valet orare, invocare, quaerere, implorare Dei misericordiam. Et hic iam est primus rationalis animae tractus, qui est ponendus non tanquam generalis Dei influxus;... sed est *peculiaris et gratuitus tractus*... Tertio modo facere quantum in se est, est facere quantum natura adiuta Fide desperata potest facere pro remissione peccati aut pro perseverantia gratiae impetranda et sic Deus facienti quantum in se est, dat gratiam: verum sic facere quantum in se est, non potest quisquam absque auxilio habitualis gratiae... *Et his duobus posterioribus modis intellexerunt sacrae Theologiae interpretes docentes Deum illustrare et gratiam facere his, qui faciunt quantum in se est.*

VIII. Et sane 3) maior et praestantior pars Theologorum non aliter accepit effatum illud, ac testatur Driedo. Ut summorum tantum testimonia in medium producamus, haec habeantur. S. Thomas. I. II. q. CIX. a. 6. quaerit *utrum homo possit se ipsum ad gratiam praeparare per se ipsum absque exteriori* (quod nempe est a principio extrinseco quod est Deus) *auxilio gratiae* atque inter obiectiones pro parte affirmante proponit illud axioma, *quia si homo facit quod in se est, Deus ei non denegat gratiam*. Iam vero quaestionem solvit docens quod ut praeparetur homo ad operandum meritorie pro consecutione beatitudinis, necessaria est gratia habitualis; ut vero praeparetur ad ipsam gratiam habitualem, oportet praesupponi aliquod auxilium gratuitum Dei interius animam moventis sive inspirantis bonum propositum... Quod homo convertatur ad Deum, hoc non potest esse nisi Deo ipsum convertente. Hoc autem est praeparare se ad gratiam, quasi ad Deum converti...

Homo non potest se praeparare ad lumen gratiae suscipiendum, nisi per auxilium gratuitum Dei interius moventis." Ad obiectionem autem respondet, »quod nihil homo potest facere nisi a Deo moveatur, secundum illud Ioannis: Sine me nihil potestis facere. Et ideo cum dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc esse in potestate hominis secundum quod est *motus a Deo* (h. e. ut supra ait: *secundum quod ei per auxilium gratuitum inspiratur a Deo bonum propositum*). »Et in q. CXII. a. 3. *utrum necessario detur gratia se praeparanti ad gratiam, vel facienti quod in se est*; respondet quod, si praeparatio consideretur quatenus est a libero arbitrio solum, nulla est necessitas consecutionis gratiae; quia donum gratiae excedit omnem praeparationem virtutis humanae. Si vero praeparatio consideretur quatenus est a Deo movente, tunc habet necessitatem infallibilitatis ad id, ad quod ordinatur a Deo." Unde verba Glossae allata in 1^a obiectione: *Deus recipit eum qui ad se confugit, aliter esset in eo iniquitas*, ita enarrat, quod »si referatur glossa ad motum liberi arbitrii ante gratiam (habitualem), loquitur secundum quod ipsum confugium hominis ad Deum est *per motionem divinae*, quam iustam est non deficere." Porro si s. Thomas putasset axioma illud accipiendum quoque esse de homine faciente quod in se est viribus naturae, non negasset ullam esse necessitatem consecutionis gratiae, nempe necessitatem infallibilitatis, posita praeparatione ex libero arbitrio, sed indicasset infallibiliter consequi gratiam actuaalem. Idem s. Doctor docuerat in QQ. disputatis. De Verit. q. 24. a. 15. et in II. D. 28. q. 1. a. 4.

S. Bonaventura in II. D. 23. a. 2. q. 1. quaerit *an liberum arbitrium gratia gratia data destitutum possit ad gratiam gratum facientem sufficienter se disponere*; arguit porro pro parte affirmante quod *sufficienter se ad gratiam disponit qui facit quod in se est*. Respondet autem quod »impossibile est quod liberum arbitrium omni gratia destitutum ad gratiam gratum facientem disponat se ipsum: »quia liberum arbitrium nunquam assurgit nec ad cognoscendam gratiam nec ad petendam nisi aliquo modo a sursum excitetur et per *adiutorium gratiae gratis datae*." Ad argumentum vero ita respondet »dicendum quod facere quod in se est potest dupliciter intelligi. Uno modo positive quia facit aliquid ordinatum ad gratiam

(nempe aliquid quod habet ordinem ad gratiam gratum facientem, h. e. aliquid supernaturale excitatione Dei) et tantum facit, quantum potest, et hoc modo veritatem habet sermo praedictus. Alio modo potest intelligi privative, ut dicatur facere quod in se est, quia facit quod potest, quamvis illud non sit ordinatum ad gratiae susceptionem (h. e. aliquid tantum naturale) et hoc modo liberum arbitrium gratia destitutum potest facere quod in se est *et sic praedictus sermo non habet veritatem.* Itaque praedictum effatum non valet pro eo homine, qui facit quod in se est, gratia gratis data destitutus.

Dices s. Thomam et s. Bonaventuram non agere proprie quaestionem nostram, quae est utrum facienti quod in se est viribus naturae Deus non denegat gratias actuales, sed aliam, nempe utrum eidem non denegat gratia habitualis.

Respondeo hoc ipsum argumento esse quod ii Doctores effatum illud non intellexerint de faciente quod in se est viribus naturae, cui gratia actualis non denegatur; si hanc enim quaestionem specialem nunquam habent, quomodo probas quod ii putaverint gratias actuales non negari iis, qui per vires naturae faciunt quod in se est? Ceterum si in ea sententia fuissent, quod facienti quod in se est viribus naturae gratia actualis non negatur, etiamsi quaestionem instituerint de gratia habituali, monuissent facientem quod in se est viribus naturae, remote ad illam disponi; quia disponitur, licet negative sed infallibiliter, ad gratias actuales, quibus deinceps positive disponitur ad gratiam habituale. Verum isti doctores vel simpliciter affirmant hominem eatenus facere quantum in se est ad gratiam assequendam, quatenus a Deo movetur; vel simpliciter negant veritatem habere illud axioma, si homo agat tantum secundum vires naturae.

Auctor antiqui compendii veritatis theologiae iam citatus in L. V. c. 3. distincto auxilio generali Dei ab auxilio speciali quod est gratia gratis data et donum, quo se homo praeparat ad suscipiendum donum Spiritus S., subdit quod >huius gratiae est revocare liberum arbitrium a malo et excitare ad bonum; *sine qua nullus facit sufficienter quod in se est, ut praeparet se ad salutem.*"

Aegidius Romanus in II. d. 28. q. 1. a. 3; >Quia gratia est quid supernaturale, nunquam infunditur animae, nisi agens

supernaturale quod est Deus, moveat et impellat animam ad susceptionem gratiae. Iste autem impulsus et iste motus divinus ad gratiam sunt compunctiones et bonae cogitationes, quas immittit Deus peccatori non converso, ut convertatur ad ipsum et quas immittit converso, ut magis convertatur ad eum... Ergo ad infusionem gratiae primo praecedit divina vocatio, vel divinarum cogitationum immissio, postea sequitur liberi arbitrii ad Deum conversio et postea gratiae infusio... Patet ergo quomodo sine gratia non possimus nos sufficienter praeparare ad gratiam. Nisi forte aliquis diceret quod in potestate nostra est facere quod in nobis est et si facimus quod in nobis est, Deus infundet nobis gratiam... sed ut patet per iam dicta, nisi praecedat divina vocatio et bonarum cogitationum a Deo immissio, quae est quaedam gratia, non possumus per liberum arbitrium nos sufficienter movere ad gratiam."

Thomas De Argentina in II. D. 27. a. 3. concl. 2. >Existens sine gratia potest mereri gratiam de congruo: quia congruum esse videtur, quod misericors Pater prodigum et vagabundum filium redeuntem ad gremium paterni domicilii cum pietate suscipiat... Unde si faceret totum quod in se est, etiamsi paganus exsisteret, Deus nunquam dimitteret, quin veritatem suae fidei sibi panderet et infunderet gratiam Spiritus S... Modus autem redeundi, seu gratiam consequendi (h. e. *faciendo quod in se est*) quamvis in praedicta parabola satis sit expressus; potest tamen dici quod primo per gratiam praeventem ipse Deus admonet per aliquos impetus spirituales ipsum peccatorem... talibus enim admonitionibus Deus stat ad ostium (*etiam pagani*) et pulsat et petit a nobis nostram conversionem."

Caietanus I. II^{ae}. q. CIX., a. 6: >Nec obstat hic quod communiter dicitur quod homo faciendo quod in se est disponit se ad gratiam. Quoniam hoc intelligitur de dispositione et praeparatione non simpliciter sed quantum est ex parte sua. Et rursus de dispositione simpliciter accipiendo, intelligitur ut *faciat quod in se est motus specialiter a Deo.*"

Plures alii citari possent Scholastici pro hac sententia, quos videsis penes Carolum de Argentrée Dissert. citata. Solent non pauci et in contrarium produci: verum 1) si animadversiones eae adhibeantur, quas dedimus in hac parte sub numero

VI. patebit, paucis prorsus exceptis, quoad ceteros etiam rem esse in incerto positam, qua incertitudine existente, si, uti par est, eorum doctrina exigatur ad doctrinam aliorum, qui clare hac in re locuti sunt, vix dubitatio erit reliqua quod sententia horum fuerit communis. Ceterum 2) quoniam plures et ex principibus manifeste accipiunt effatum de *faciente quod in se est viribus gratiae*, consequens est saltem non esse certum quod interpretatio contraria fuerit communis.

IX. Huiusmodi vero effatum, a Theologis frequentatum, iam fuerat a Patribus praeformatum praeformatione tum reali, tum verbali. Praeformatio realis iis sententiis continetur, quibus dicitur Deus illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum, omnibus gratiam Dei praebere eaque illos tantum privari, qui eam recipere recusant. Cf. testimon. Chrysostomi pag. 261. Praeformatio verbalis per verba aequipollentia continetur iis formulis Patribus usitatis, quibus dicitur *nostrum esse incipere, Deum percipere, a nobis excitandum esse Deum, nostrum esse rogere, Dei tribuere, tales nos praebere oportere ut Deus nos vocet*, quas formulas vide in Thesi XXXIII.

THESIS XXXV.

Gratuitas gratiae optime componitur cum impetratione et meritis ope praecedentis gratiae comparatis.

I. Sane huiusmodi opera sunt opera Spiritus S. moventis aut etiam inhabitantis, sunt opera supernaturalia, in eodem ordine posita ac cetera dona gratiae; ex suo ergo potiore principio et ex sua intrinseca indole dignitatem habent, qua paria sint donis aliis supernaturalibus naturaeque indebitis assequendis. Neque gratuitas gratiae ullum ex hoc detrimentum capit; gratiae enim gratuitas in eo est, ut *nullis naturae meritis vel impetrationi reddatur*; etenim enim gratia gratuita est, quatenus est supernaturalis: est autem supernaturalis prae natura, non prae gratia aliqua. At si gratia redditur meritis ope eiusdem gratiae comparatis, ipsa gratia, quae redditur, est prorsus gratuita naturae; quia naturae gratuita fuit collatio primae gratiae, ex qua sola meritum existit subsequentium gratiarum.

II. Haec est doctrina, quam universa traditio testatur. Scripturae enim bonis operibus (quae, ut ex iisdem Scripturis constat, ope gratiae fiunt) vindicant rationem tum impetrationis tum meriti ad gratiam. Matth. VII, 7. Petite et accipietis, quaerite et invenietis, pulsate et aperietur vobis. Cuius quidem rei rationem reddit Paulus ad Romanos VIII, 26. Ipse enim Spiritus postulat (h. e. postulare facit) pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quid vero petendum sit, seu quid orando assequi possimus liquet ex dominica oratione, qua salutem et salutis media flagitamus. Daniel. IV, 24. Peccata tua elemosynis redime et iniquitates tuas misericordiae pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis. Nimirum ut Christus ait Matth. V, 7. Beati misericordes; quoniam ipsi misericordiam consequentur. Unde et Tobiae XII, 8: Bona est oratio cum ieiunio et elemosyna a morte liberat et ipsa est, quae purgat peccata et facit invenire misericordiam et vitam aeternam. Item ad Hebraeos XIII, 16. Beneficentiae et communionis nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur (*εὐαγεστῆται* delectatur, placeatur) Deus. Tam Matth. VII, 14. Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester caelestis delicta vestra. Atque Apocalyp. XXII, 11. 12. Qui iustus est, iustificetur adhuc et sanctus, sanctificetur adhuc; ecco venio cito et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. Porro in his testimoniis exhibetur nexus operum bonorum cum ulterioribus donis gratiae, nexus quidam causalis, quatenus nempe opera bona, propter aliquam excellentiam quae in eis sit, ratio sint cur gratia conferatur; hic autem nexus causalis inter opera *bona* et *ulteriora dona* est nexus moralis, h. e. cuiusdam *dignitatis*, sive est nexus meriti ergo. Et advertendum quod nedum necitur gratia cum operibus bonis iustorum sed et cum operibus peccatorum; unde omnibus operibus bonis aliqua ratio meriti adseritur, licet diversa sit in peccatoribus ac in iustis: de quo tamen discrimine non est modo disputandum.

III. Hanc esse Scripturarum doctrinam liquet ex Patribus. Patres Concilii Arausicani II. c. 8. docent quod debetur merces bonis operibus, si fiant, sed gratia, quae non debetur, praecedit ut fiant." Nempe gratuitas gratiae non id exigit ut nullis cuiuscumque ordinis meritis reddatur, sed id postulat tantum, ut merita, quibus redditur, non sint ex natura, sed et ipsa ex gratia sint.

Quam gratiarum oeconomiam optime declarat Augustinus in epist. 194. ad Sixtum n. 9. »Sed nec ipsa remissione peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat; neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat: *Deus propitius esto mihi peccatori.*» Idem tradit etiam q. 68. inter LXXXIII n. 4. »Prorsus cuius (Deus) vult, miseretur et quem vult, obdurat: *sed haec voluntas Dei iniusta esse non potest. Venit enim de occultissimis meritis;* quia et ipsi peccatores, cum propter generale peccatum unam massam fecerint, non tamen nulla est inter illos diversitas. *Præcedit ergo aliquid in peccatoribus, quo quædam nondum sint iustificati, digni efficiantur iustificatione et idem præcedit in aliis peccatoribus, qui digni sint obtusione.*» Et in eadem epistola ad Sixtum de vita aeterna loquens n. 19. ait, quod et *ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud nisi quia gratis datur nec ideo quia non meritis datur, sed quia data sunt et ipsa merita, quibus datur.*» Igitur gratuitas gratiæ optime componitur cum meritis ope gratiæ comparatis.

IV. Hinc Tridentina Synodus Sess. VI. Can. 32. definit hominis iustificati opera ita esse Dei dona, ut *sint quoque ipsius iustificati merita*, ac per ea iustum mereri augmentum gratiæ, vitam aeternam et ipsius vitæ aeternæ, si in gratia decesserit, consecutionem atque etiam gloriæ augmentum. Et Sess. XIV. cap. 4. contritionem fuisse quovis tempore necessariam ad impetrandam veniam peccatorum atque præparare animum ad remissionem peccatorum eamque contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, esse donum Dei et impulsum Spiritus S. moventis, quo *poeniens adiutus viam sibi ad iustitiam parat, qua disponitur ad impetrandam gratiam Dei in Sacramento Poenitentiae.* Atque Sess. VI. enumeratis actibus per gratiam elicitis, qui ad iustificationem adulti præcedere debent, ait cap. 7. quod *hanc dispositionem seu præparationem iustificatio ipsa consequitur* et cap. 8. docet *fidem esse humanæ salutis initium, fundamentum et radicem omnis iustificationis.* Ergo opera bona ex gratiâ facta habent tum rationem meriti erga gratiam et gloriam, tum disponunt et præparant hominem ad iustificationem viamque ad illam parant et actus bonus, qui est fides, est initium salutis, fundamentum et radix iustificationis ac per contritionem impetratur venia peccatorum. Porro

vis impetrandi, quæ non simplici orationi, sed actui honesto adseritur, nequit esse seiuncta ac reapse distincta a vi meritoria saltem de congruo: est enim vis obtinendi aliquid præmium propter dignitatem operis, quæ est meritum eaque dispositiones, quæ præparant animam ad iustitiam, sunt dispositiones positivæ, quæ in actibus moralibus consistunt ideoque meriti congrui rationem habent (Th. XXX) et quod est initium, fundamentum et radix iustificationis, eodem ordine cum illa continetur et rationem cuiusdam causæ moralis erga illam habet, h. e. rationem alicuius meriti ut contra Massilienses arguebant Patres, quod est certe meritum congruum.

Idecirco quod idem Concilium statuit Sess. VI. cap. 8. gratis hominem iustificari et nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt sive fidem sive opera ipsam iustificationis gratiam promereri, ita accipiendum est, ut 1) iustificatio sumpta una cum dispositionibus ipsam præventibus auxiliisque propter eas collatis, sit prorsus gratuita: ut 2) iustificatio seorsim sumpta ab actibus præventibus, pro infusione gratiæ sanctificantis et remissione peccatorum, gratis conferatur, quia conferatur citra ullum meritum condignum ideoque non ex iustitia datur.

THESIS XXXVI.

Formalis perseverantia, licet sit per gratiam, quæ ex divina ordinatione ipsis debetur, in potestate omnium iustorum; est tamen adhuc donum Dei, distinctum a donis tum iustificationis tum illius potestatis divinitus collatæ, ideoque donum speciale atque est donum iustus gratuitum; quod tamen iustus potest suppliciter emereri.

I. Cum multipliciter dicatur (I. II. q. CIX, a. 10.) perseverantia, nunc loquimur tantum de *perseverantia finali in statu gratiæ*, quam vita aeterna consequitur, ante quam perseverantiam plures possunt, licet non semper et necessario, distingui perseverantiam partiales. *Perseverantia* nomen significat proprie *actum*, non *puram potestatem perseverandi* atque in hac significatione usurpatum fuit ab Augustino in libro de Dono Perseverantiæ; ait enim cap. 1. »hanc certe, de qua

nunc agimus, perseverantiam, qua in Christo perseveratur usque in finem, nullo modo habuisse dicendus est qui non perseveraverit usque in finem potiusque hanc habuit unius anni fidelis et quantum infra cogitari potest, si, donec moretur, fideliter vixit, quam multorum annorum, si exiguum temporis ante mortem a fidei stabilitate defecit." Haec est *formalis* sive *actualis* perseverantia, quae quidem ex duplici veluti elemento dependet, *intrinseco* et *extrinseco*. Intrinsecum est *conservatio status gratiae*, quae in adultis ratione utentibus obtinetur per sanctas operationes sive per debitum usum gratiarum, quae iusto conferuntur; ita ut iustus ab ea saltem iustificatione, in qua perseverat, semper iuste vivat, seu non peccet. *Extrinsecum* elementum est mors tunc obveniens, cum homo est in statu gratiae. Porro conservatio status gratiae active spectata, cum pendet scilicet ab operatione hominis, dicitur *perseverantia activa*: coniunctio vero mortis cum statu gratiae prout ad hominem refertur, dicitur *perseverantia passiva*, quia homo quoad eam passive se habet; instans enim mortis ex sola Dei voluntate pendet.

Donum perseverantiae tum *formaliter* tum *causaliter* accipitur. *Formaliter* est ipsa perseverantia formalis, quam explicavimus: *causaliter* sunt ea auxilia sive interna sive externa, quibus non solum posse perseverare, sed ipsa actualis perseverantia infallibiliter obtinetur.

II. Docemus primo perseverantiam formalem esse in potestate iusti utique instructi gratia Dei, h. e. posse iustum, si velit, per gratiam Dei, quae praesto ipsi est, assequi ipsam formalem perseverantiam, ita ut terminus suae perseverantiae activae sit tandem ipsa formalis perseverantia. Ut id demonstraretur, haec duo probanda sunt: a) iusto praesto esse semper auxilia sufficientia, quibus possit recte agere, b) his positis posse assequi perseverantiam formalem.

Itaque a) ut a primo exordiamur, docemus iustificatis subministrari semper auxilia necessaria et sufficientia ad operandum sicut oportet ad salutem. Non loquimur nunc de omnibus hominibus generatim, sed de iustificatis; non tamen sensu exclusivo, ac si solis iustis auxilia necessaria dentur, sed sensu praecisivo: praescindimus scilicet a ceteris et solos iustos consideramus; hi enim soli perseverare possunt. Sermo est

de subministratione auxiliorum, quae *successive fiat iusto*; ideoque cum dicimus iusto subministrari semper auxilia, haec propositio huic aequivalet: si primis auxiliis iustus bene usus fuerit et iustus manserit, ei rursus alia pro sequenti tempore necessaria auxilia suppeditabuntur et ita porro. Cum dicimus praesto esse auxilia necessaria et sufficientia *continue*, id intelligendum est saltem tum cum iustum oportet operari salutariter, quod sine auxilio Dei facere nequit. Loquimur autem, ut patet, de auxiliis *sufficientibus*, quibus nempe possit homo, si velit, iuste agere, non de efficacibus, quae nempe sunt praeterca, cooperante homine, coniuncta cum effectu h. e. actu salutari. Iam vero sic id, quod proposuimus, demonstratur.

a) Status iusti exigit huiusmodi auxilia. Etenim iustus est actu et formaliter constitutus in ordine supernaturali, filius existens adoptivus Dei et heres regni caelorum, qui ex lege Dei tenetur operari opera convenientia suo statui et fini suo proportionata, ut tandem hereditatem suam mereatur adire. Atqui, posita hac lege, Deus debet subministrare iusto media necessaria et sufficientia ad operandum sicut oportet; huiusmodi enim media non sunt in hominis potestate, cum sint auxilia supernaturalia; ergo Deus reapse confert omnibus iustis haec auxilia necessaria et sufficientia; quod namque Deus ex lege a se statuta debet, profecto facit.

β) Haec Dei voluntas conferendi iustis auxilia necessaria et sufficientia constat quoque ex doctrina Scripturarum. Sane docemur Scripturis 1) iustos, eo ipso quod iusti sunt, non quia praedestinati, diligere a Deo atque diligere amore actuosos et fecundos, conferente nempe media et auxilia, quibus ipsis est opus, Prov. VIII, 17. 20. 21. X, 6. XII, 2. Ioan. XIV, 21. Matth. XI, 28. seq. Roman. V. 8. 9. Psalm. XXII, 4. XXVI, 1. XXXII, 18. 19. 1^a. Cor. X, 13. docemur 2) iustos certos reddi quod eis vita aeterna retribuetur h. e. quantum est ex parte Dei, paratum esse Deum ac velle iis vitam aeternam retribuere, nisi ipsi sibimetipsis desint, Sapient. V. 16. Psal. XXXVI, 18. Marci XVI, 16. docemur 3) iustos non deserere a Deo, nisi ipsi prius deserant Deum, Psal. XXXVI, 24. 33. 39. 40. Ezech. II. 12. XXVII, 9. XXXIV, 19. Ezech. XVIII, 21—32. Atqui haec falsa prorsus forent, si Deus negaret in-

stis auxilia necessaria et sufficientia: ergo. Et sane inbemur sperare beatitudinem et auxilia ad eius assecutionem nec ullum est tempus, quo liceat desperare: ergo Deus semper paratus est auxilia huiusmodi conferre et si ea petamus, ut oportet, certe confert possumusque orare semper ut oportet; secus iusta esset identidem ratio desperandi. Idem traditum a Patribus Conc. Arausic. II. c. 25. omnes nempe baptizatos, Christo auxiliante et cooperante, posse adimplere quae ad salutem pertinent, si fideliter laborare voluerint. Atque Trid. Syn. Sess. VI. ep. 11. docens quod Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet et facere quod possis et petere quod non possis et adiuvat ut possis.

γ) Praeterea habitudo Christi cum iustis, quae est tum sponsi diligentis et nunquam odio habentis sponsam Ephes. V. 23. seq. tum capitis sibi adunantis et regentis membra corporis sui Colos. I. 18. collato 1°. Cor. XII. 27. persuadet continuam esse participationem bonorum, quae a Christo communicantur iustis ingemque esse influxum, qui a Christo ad iustos promanat. Atqui id rursus falsum foret, si negaret Deus iustis suis auxilia necessaria: ergo. Cf. Conc. Trid. ibid.

δ) Imo addimus ad idem magis confirmandum, mereri posse iustos huiusmodi auxilia, ideoque propter meritum et quidem condignum iustorum Deum conferre iustis ea auxilia, quae sint sufficientia; excepto tamen primo. Excludendum est enim a merito primum auxilium, quod iustificatio ad operandum confertur; hoc enim iustificatus mereri nequit et loquimur de iustificato prout iustificatus est: nimirum dicimus primum auxilium non posse esse obiectum meriti existentis post iustificationem. Huiusmodi enim auxilium iustificatus mereri non potest, quia est principium cuiuscumque meriti quod iustificatus acquirit. Confertur ergo hoc auxilium iustificato ex ea lege, quam diximus in parte hac α) argum. primo. Et quia nexum est cum gratia sanctificante, propter quam debetur; sicut ea merito condigno non comparatur, sed solum merito congruo comparari potest, ita et illud auxilium nequit esse obiectum meriti condigni, sed ad summum meriti congrui quod praecessit iustificationem.

Iam vero sententia est communis Theologorum iustum mereri de condigno auxilia *necessaria* et *sufficientia*. Probant

id plures, quia iustus meretur de condigno gloriam, ideoque et media necessaria ad ipsam assequendam, quae tamen ratio non omnibus probatur. Cf. Ripalda De Ente Superaat. Disp. 93. Suarez autem De Gratia L. XII. c. 26. probat hac ratione. Scilicet iustus certe mereri potest merito condigno augmentum gratiae (Synod. Trid. Sess. VI. Can. 32.): augmenti autem gratiae fructus sunt ea auxilia actualia, quae illi respondent et propter illud debentur; ideoque iustus merendo augmentum gratiae meretur simul auxilia ea actualia, quae cum eo sunt concerta. Porro certum est iustum per gratiam quam habet ita semper operari posse, ut augmentum gratiae habitualis mereatur ideoque ut mereatur quoque auxilia actualia, quae eidem respondent.

Negat Ripalda l. c. mereri iustum auxilia actualia, non quidem eo quod desit operibus iusti dignitas sufficiens ad merendum, sed quia auxilia necessaria et sufficientia non sunt obiectum meriti, quia iam debentur et destinata sunt ante praevisionem cuiusque meriti, ut liquet ex eo quod diximus in arg. primo. Verum nihil impedit quominus aliquid pluribus titulis diversis debeatur, sicut gloria iustis adultis debetur et titulo hereditatis et titulo mercedis. Id saltem concedere debet Ripalda, quod iustorum merita sunt talia, ut si iustus ex aliqua lege non deberentur auxilia actualia, iis certe propter meritum deberentur ea auxilia, quae augmento gratiae respondent; ideoque concedere debet esse reapse in iustis bene operantibus duplicem titulum quo auxilia exigi possint.

III. Nunc β) alterum caput probandum est: nimirum his auxiliis positis posse assequi iustum perseverantiam formalem. Id vero est evidens. Si enim iustus habet haec auxilia, potest semper iuste operari; operans autem semper iuste perveniet in statu gratiae ad exitum vitae quantumvis longissime si producat; perveniens iustus in statu gratiae ad exitum vitae, obtinet perseverantiam formalem h. e. actu et formaliter perseverat: ergo, cum per gratiam Dei possit iustus semper sancte operari, est in eius potestate perseverantia formalis. Et sane potest omnis iustus salvari, si velit; sed non potest salvari nisi perseverando in gratia (h. e. assequendo perseverantiam formalem): ergo potest perseverare, si velit. Consequentia (ait Suarez De Gratia L. X. c. 3.) optima est et per

se evidens; utraque autem praemissa est in fide certissima: ergo.

IV. Nunc probandum est id, quod specie quidem tenuis inspectum, paradoxum videatur formalem nempe perseverantiam esse tamen donum gratuitum. Formalis perseverantia tunc habetur, cum iustus in statu gratiae existens a morte occupatur. Ut ergo perseverantia habeatur, non satis est, quod iustus per gratiam possit semper sancte operando perseverare, sed necesse est ut reapse perseveret seu statum gratiae conservet pro eo instanti quo moriendum ipsi est. Iam vero haec formalis perseverantia finalis donum est seu beneficium Dei donumque distinctum a dono iustificationis et potestatis perseverandi atque est donum gratuitum. Quod dicimus donum distinctum a dono iustificationis et potestatis collatae perseverandi, possumus vocare *donum speciale*, ita ut per terminum hunc *speciale* non eius raritas, sed distinctio ab aliis donis saltem inadaequata significetur. Quod autem asserimus demonstramus ex duplici capite ita tamen ut potissimum pro adultis vim faciamus in secundo, ut postea declarabitur, ut ideo primum non sit seorsim accipiendum ab altero, licet in illo specialis quaedam ratio quoque reperiat.

Itaque 1) perseverantia ex eo pendet quod mors coniungatur cum statu gratiae sive in eo instanti contingat, quo homo est in gratia. Atqui coniunctio huiusmodi *a*) est donum sive beneficium Dei; nam potuisset homo mori in alio instanti, in quo vel fuit, vel futurus fuisset in peccato: *b*) est beneficium distinctum a ceteris donis; nam et pluribus, qui habuerunt gratiam sanctificantem et potestatem perseverandi, non est datum: *c*) est donum gratuitum; quia iustus quantumvis sancte operatus sit et operetur, in nullo instanti acquirit ius exigendi ut tunc morte rapiatur, cum est in statu gratiae; terminus enim probationis situs est prorsus in potestate et libera voluntate Dei Domini vitae et mortis, cuius domini actus est praestituere singulis terminum probationis. » Videte (ait August. De Dono perseverantiae c. 17.) a veritate quam sit alienum negare donum Dei esse perseverantiam usque in finem huius vitae, cum vitae huic, quando voluerit, ipse det finem; quem si det ante imminem lapum facit hominem perseverare usque in finem." Atque ad idem probandum provocat ad verba

Sap. IV. 11. Raptus est ne malitia mularet intellectum eius. (De Praedest. SS. c. 14.)

Gratia haec, qua perseverantia datur, non est gratia interior, sed exterior est providentia, quae finem vitae statuit pro eo instanti, quo quis iustitiam habet. Hoc autem tantummodo donum perseverantiae confertur infantibus baptizatis atque iis, qui post acceptam iustificationem usque ad mortem non sint capaces actuum liberorum.

Verum 2o, ut in adultis, quos post acceptam iustificationem sancte operari oportet, mors coniungatur cum statu gratiae, necesse est ut ab iisdem gratiae status conservatus fuerit; quare ipsa conservatio status gratiae, quocum tandem coniungitur mors, elementum est doni perseverantiae. Haec autem conservatio ex eo pendet quod iustus sancte operatus sit, h. e. consenserit gratiis a Deo acceptis et per eas operatus sit. Porro gratiae quidem omnes, quibus homines excitantur ad sancte agendum, accommodatae sunt iis, quibus dantur, ita ut sequi excitantem possint si velint: plures tamen ex illis, propter culpam hominis, effectu carent: aliae, cooperante homine effectum obtinent et hae efficaces et congruae speciali ratione vocantur, quarum effectum infallibiliter obtinendum Deus, cum eas destinat, novit. Destinatur quidem eas gratias Deus ex intentione ut sit actus bonus; quod quidem est commune destinationi cuiusque gratiae. Iam vero hae gratiae congruae sunt, quas perseverantes habent et propter quas actu perseverant: eas autem quatenus tales, etsi plures ex illis potuerit iustus suppliciter emereri, Deus tamen gratuito dat; ut paulo post haec demonstraturi sumus. Petimus scilicet a Deo ut ipse in nobis operetur bonum, faciat nos facere, adiuvet nos et nobiscum operetur, quod est petere collationem earum gratiarum, quas Deus novit fore efficaces; eas proinde oratione impetramus, non tamen merito condigno easdem promeremur. Collatio ergo gratiarum, quae non solum sint sufficientes, sed et futurae sint infallibiliter efficaces, est casualiter collatio conservationis status gratiae ideoque et perseverantiae. Iam vero collatio huiusmodi gratiarum *a*) est donum seu beneficium Dei; datur enim per ea perseverantia, quae sine iis non haberetur, *b*) est donum distinctum a dono iustificationis et potestatis perseverandi, quae per gratias sufficientes habetur,

donum proinde speciale; nam hae sine illo possunt esse illudque prioribus aliquid superaddit: c) est donum gratuitum iustus; quia iustus ius tantum habet ad gloriam assequendam post vitam et ad media ad hoc necessaria: haec autem media sunt gratiae sufficientes, quibus potest, si vult, perseverare; quod enim gratiae, quas habet, non sint actu efficaces, id homo sibi imputare debet, qui mediis sufficientibus non utitur. Quare iustus nequit unquam mereri de condigno ut sibi conferantur eae gratiae, quae praevisae sunt a Deo fore efficaces. Igitur ex hac quoque parte, spectatis nempe auxiliis, quibus iustus iuvatur in conservanda iustitia, quam accepit atque ita in perseverando, perseverantia est donum Dei, distinctum a ceteris donumque gratuitum. Unde Augustinus l. c. ep. 6. »At enim (aiebant qui negabant donum esse Dei perseverantiam) voluntate sua quisque deserit Deum, ut merito deseratur a Deo. Quis (respondet Augustinus) hoc negaverit? sed ideo petimus ne inferamur in tentationem, ut hoc non fiat. Et si exaudimur, utique non fit; quia Deus non permittit fieri. Nihil enim fit nisi quod aut ipse facit aut fieri ipse permittit. Potens ergo est et a malo in bonum flectere voluntates et in lapsum pronas convertere ac dirigere in sibi placitum gressum.»

Gratiae vero efficaces quibus bona operatio et conservatio status gratiae obtinetur, non sunt tantum gratiae interiores sed et exteriores, cuiusmodi sunt remotio occasionum peccati, cohibito tentationum, occasiones bene agendi, consilia, sancta exempla et similia (cf. Th. II.).

Ex his porro colligitur donum perseverantiae quoad adultos non esse unam simplicem gratiam, sed coalescere ex collectione plurium gratiarum tum internarum, tum externarum, inter quas postremas potissima est mors decreta pro eo instanti quo homo iustitiam obtinet.

V. Iam vero advertere licet quoad adultos penitentiorem rationem, cur perseverantia sit beneficium Dei distinctum, esse eam quam attulimus secundo loco. Nam si supponas quod quis semper sancte victurus sit (id enim fieri potest si velit), mors, quae aliquando contingat oportet, ipsum in statu gratiae reperire debebit et idcirco ex eo quod *nunc potius quam alia vice* rapiatur, non obtinet is beneficium speciale perseverandi,

quod certe obtineret quocumque alio in instanti vocaretur. Exemplum habes in beatissima Dei Matre. Verum etiam tunc lonum est speciale perseverantia; quia donum sunt speciale gratiae eae efficaces tum internae tum externae, quibus sancte operatus est et operaturus esset iustus. Et sic demonstrata est haec pars thesis.

VI. Certa est sententia, posse iustum impetrare, sive simpliciter emereri et quidem *infallibiliter* formalem perseverantiam finalem, impetrare nempe ut gratiae efficaces non desint utque tunc rapiatur cum est in statu gratiae et idcirco impetrare illud donum, quod diximus gratuitum. Haec est sententia Augustini, quam docuit De Dono perseverantiae c. 6. »Hoc Dei donum suppliciter emereri potest; sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest» (loquitur de ipsa perseverantia formaliter accepta). Et sane in eo libro Augustinus probat perseverantiam esse Dei donum quia illa est nobis a Deo poscenda; atqui quod iubemur poscere a Deo, possumus quoque certe impetrare, si, ut par est, oremus. Et re quidem vera sunt universalissima verba Christi: *petite et accipietis: omnis, qui petit, accipit*, quae verba proinde etiam perseverantiam comprehendunt. Perseverantiam ergo formalem, quam a Spiritu S. docemur petere a Deo, possumus certe impetrare, si oremus sicut oportet. Sane possumus certe impetrare a Deo, quod oratione dominica continetur; atqui, si Augustino credendum est, »ipsa oratione, quae dominica nuncupatur, quia eam Dominus docuit, quando oratur a sanctis, nihil pene aliud, quam perseverantia posci intelligitur.» Lib. citato c. 2. Huc profecto spectant petitiones secunda, tertia, quinta, sexta, septima, quibus si quod petunt iusti assequuntur, perseverantiam certe obtinebunt.

Quia vero vis impetratoria orationis innititur manifestae promissioni Dei, quae fallere non potest; hinc impetratio perseverantiae, quae, sicut oportet, petatur, est infallibilis.

VII. Diximus si oretur sicut oportet; servandae enim sunt conditiones requisitae in oratione, ut ea effectum suum nanciscatur, de quibus haec non est opus disputare. Duas tantum indicabimus, quae rei quoque declarandae conducent. Scilicet primo iugis et constans, quoad iustus vivit, debet esse petitio

huius doni. Nam, ut ait Suarez De Gratia L. XII. c. 38. n. 14: »Duobus modis potest intelligi iustum mereri vel impetrare donum perseverantiae. Primo per unum actum vel per plures in certo tempore vel usque ad certum instans vitae factos, impetrando perseverantiam et quasi confirmationem in gratia pro reliquo tempore vitae. Secundo *successive* per totum vitae tempus quasi per partes perseverantiam impetrando, verbi gratia nunc impetrando auxilium efficax ad non cadendum in praesenti occasione et post illam iterum orando et impetrando aliud auxilium ad servandum praeceptum iterum occurrens et sic consequenter semper orando et nunquam deficiendo. Dico ergo, priorem modum merendi vel impetrandi perseverantiam non esse infallibilem. Hoc suadet a posteriori argumentum Medinae (nempe quia viri sanctissimi post multas similes orationes saepe cadunt et quia alias iustus sic orans posset esse securus et absque timore et tremore salutem suam operari, quod videtur esse contra Paulum). A priori vero ratio est, quia nulla exstat de hac re divina promissio... quia ex promissione facta orationi talis infallibilitas colligi non potest. Probatur, quia illa promissio facta est sub certis conditionibus, quibus non concurrentibus, oratio non infallibiliter impetrat... una autem est perseverantia" (nempe in orando). Altera conditio est, quam ibidem Suarez docet, »quamvis absolute loquendo, oratio possit esse impetratoria, etiamsi orans non sit in gratia; nihilominus hanc orationem, qua petitur perseverantia in gratia, ratione rei postulatae, quae intrinsece gratiam supponit, postulare gratiam in orante, ut impetratoria sit et consequenter postulare perseverantiam in gratia, ut infallibiliter impetratoria sit; quia ut oratio habeat perseverantiam debitam, perdurare debet cum illis circumstantiis moralibus, quas a principio habere etiam debuit, ut congrue fieret. Unde eo ipso quod novum impedimentum ponitur (peccando) effectui orationis, deficit perseverantia in orando, saltem debito modo.»

VIII. Quaeres utrum iustus possit quoque mereri congrue hoc donum perseverantiae? Respondeo solere simul Theologos nomina *impetrationis et meriti congrui* hac in re usurpare, ut videre est in verbis citatis Suarezii, et quoque Bellarminum De Iustificatione L. V. cap. ultimo. Porro ad quaestionem affirmative respondet Ripalda De Ente superna. Disput. XCIV.

Sect. 2. quia in ordine praesentis Providentiae impetrandi vis nexa est cum merito saltem congruo, quod ex eo probat iste theologus, quod Patres ut removeant merita naturalia gratiae, negant illam dari desiderii ac petitionibus naturalibus, quia non daretur sine merito naturae, quod naturae orationibus impetraretur. Censent ergo Patres orationem omnem esse quoque meritoriam. Igitur actus orandi est etiam meritorius. Quod si actus orandi meritorius est, cur non etiam alii actus, qui quoad rationem meriti excellentiores oratione esse possunt? Et generatim quoad omnes actus bonos iustorum idem a priori probat Ripalda, non quidem quod omnes actus mereantur, sed quod aliqui, puta praestantissimi, possint mereri; quia nempe iis actibus dignitas tanta inest, quae valeat Deum movere ad conferendum donum perseverantiae. Haec sententia probabilis saltem est; verum monendum est cum Suarezio l. c. quod »infallibilitas (consecutionis perseverantiae) non convenit merito de congruo ratione sui, ut ita dicam (h. e. ex dignitate perfectionis operis), sed ratione impetrationis, quae proprie soli orationi, ut talis est, respondet. Ratio est, quia haec infallibilitas solum fundatur in promissione divina, quae non invenitur facta operibus iustorum, quatenus meritorius de congruo, sed tantum orationi. Quare ut fructus huius meriti certior sit, adiungenda semper est petitio perseverantiae.»

COROLLARIUM. Ergo iustus potest perseverantiam finalem assequi non tantum quia per gratias sufficientes sibi debitas perseverare potest; sed etiam quia orando, ut oportet, potest infallibiliter impetrare donum perseverantiae. Id vero non officit doctrinae traditae sub n. IV.; nam et oratio eaque talis qualis oportet, fructus est gratiae efficax.

IX. Synodus Tridentina ad hanc quaestionem quod spectat, quatuor docet. Primum, perseverantiae donum esse magnum Sess. VI. c. 16. Alterum, sine speciali auxilio Dei non posse iustum perseverare in accepta iustitia ibid. c. 22. Tertium, cum eo speciali auxilio posse ibid. c. 22. Quartum, neminem perseverantiae donum absoluta certitudine polliceri sibi debere, quamvis in Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debeant ibid. et ep. 13. Porro primum ex his facile intelligitur. Tantum enim gratia habitualis perseverans in nobis usque ad finem vitae, nos introducit in regnum cae-

lorum; ideoque perseverantia, quae ipsam gratiam sanctificantem includit, donum est *ratione beneficii* praestantius gratia habituali se solâ, quae in illa includitur et quam tamen potest aeterna perditio consequi. Est ergo magnum Dei donum perseverantia; comparata enim cum ceteris donis praecedentibus, est complementum eorum seu ratio est cur ea nos frustra non obtinuerimus. Quoad secundum et tertium quaestio occurrit quid sit illud *auxilium speciale*. Adverte non dici speciale privilegium, sed tantum auxilium speciale. Quaeritur ergo quale sit hoc auxilium speciale, sive in quo sita sit huius auxilii specialitas. Nimirum triplex potest afferri interpretatio. Vel enim auxilium speciale sunt gratiae actuales sufficientes tum externae tum internae, prout sufficientes sunt, vel sunt gratiae actuales prout sunt congruae et efficaces, vel tandem sunt simpliciter gratiae actuales in confuso utramque determinationem complectentes, quae efficaces sunt in perseverantibus, inefficaces in non perseverantibus. Priusquam vero quaestionem dirimamus, advertimus probabile haud esse quod inter auxilia, quorum mentio fit in eo canone 22°. voluerit Synodus comprehendere ipsam coniunctionem mortis cum statu gratiae seu mortem, quae tunc obveniat cum homo est in statu gratiae. Nam 1) haec gratia potius quam auxilium ad perseverandum, est ipsa perseverantia formalis collata, 2) de eo auxilio loquitur Synodus, quo etiam dato supponitur a Synodo posse esse aliquem qui dicat: quod iustus non possit perseverare, ut liquet ex secunda parte canonis; atqui Tridentinis Patribus imaginari non licuit esse aliquem qui dicat iustum morientem in statu gratiae non posse perseverare. Itaque Tridentini Patres loquuntur de iis auxiliis sive externis sive internis, quae praecedunt perseverantiam formalem. Ex facta animadversione etiam liquet sermonem esse in canone de perseverantia iustorum adultorum, non infantium.

Itaque in primis certum est auxilium hoc speciale non esse gratias actuales sufficientes sub hac praecisa ratione quatenus manent tantum sufficientes et non sunt efficaces; nam neque sub hac ratione dantur a Deo haec auxilia nec ulla causa excogitari potest cur Synodus sub hoc respectu auxilium Dei spectaverit. Erunt autem qui censeant auxilium speciale Dei esse gratias actuales tum extrinsecas tum intrinsecas, con-

gruas et efficaces, quatenus tales sunt; nam huiusmodi sunt reapse *speciale* auxilium, quippe quod non datur omnibus atque iis vere perseverantia obtinetur. Verum difficultas statim occurrit; nam docemur eo canone quod sine eo auxilio speciali iustus perseverare nequit et cum eo potest, atqui sine iis auxiliis congruis iustus quidem non perseverabit, sed habet veram potestatem perseverandi. Et licet supposita scientia Dei, quae videt auxilia quaedam fore inefficacia, dicere liceat quod nequit homo cum iis auxiliis perseverare, sicut nequit Deus falli; haec tamen est impotentia consequens ipsum factum, quod certe praevideatur a Deo eoque redit ut dicatur quis non posse cum iis auxiliis perseverare; quia non potest perseverare qui non perseverat. Iam vero non arbitramur Synodum loqui de huiusmodi impotentia consequente; quis enim illam negabat, aut quae controversia poterat de ea esse? Dices auxilium speciale esse auxilia congrua, quae sunt in nostra potestate, quia auxilia congrua possunt infallibiliter impetrari, et hac ratione sunt in nostra potestate, sicut oratio. Verum orandum est et orandum sicut oportet; oratio autem et ipsa fit per auxilium congruum. Porro hoc auxilium non datur omnibus; secus omnes, ut oportet, orarent et sic assequerentur infallibiliter perseverantiam. Non ergo de hoc auxilio loquitur Synodus; nam redit difficultas prior: etenim sine ea potestas est orandi et ita potestas impetrandi perseverantiam et tamen negatur sine Dei auxilio speciali posse perseverari.

Restat ergo tertia interpretatio; nec alia re opus est nisi ut declaretur cur hac gratiae actuales dicantur *auxilium speciale*. Scilicet speciale auxilium est quia diversum et distinctum est ab eo, quo quis fit iustus h. e. a gratia sanctificante et habitibus virtutum. Docemur nempe quod ad perseverandum non satis est esse iustos gratiaque sanctificante instructos, sed praeterea requiri alia auxilia ut in iustitia accepta per bona opera perseverare possimus. Haec sunt auxilia, quae postulat s. Thomas, auxilia nimirum dirigentia et protegentia contra tentationum impulsus, quae sunt gratiae actuales I. II. q. CIX. a. 10.

Quartum, quod docet Synodus, post ea quae hactenus in hac Thesi dicta sunt, non amplius indiget explicatione.

COROLL. Doctrina huius thesisi est maxime practica. Constat

omnes iustos posse perseverare si velint: constat omnes iustos posse infallibiliter consequi formalem perseverantiam; nihil vero refert eos hanc non posse de condigno mereri, quando certum sit eos posse illam infallibiliter assequi, si orent sicut oportet, quod est certissime in eorum potestate per auxilium Dei. Cum timore quidem et tremore operanda est nostra salus; quia Deus est qui operatur in nobis velle et perficere, scilicet quia salus nostra pendet ab auxilio Dei, qui propter negligentiam nostram negare nobis potest auxilia efficacia; at si Dei gratiae, quae subinde nobis confertur, non defuerimus, spem firmissimam concipere debemus, quod qui cepit in nobis opus bonum, ipse perficiet.

X. Obiicies. Sententia est Augustini perseverantiam iusto dari a Deo gratis; at si in potestate iusti est perseverare, non est vere gratuitum perseverantiae donum. Praeterea non videntur satis haec duo cohaerere: in potestate iusti esse perseverare si velit et tamen perseverantiae donum esse gratuitum.

Respondeo ad 1^m. Augustinus docens perseverantiam esse gratuitum donum, excludit primo merita naturae, quibus mediate perseverantia redderetur, ut notum fiet in Synopsi seq.

Deinde quia etsi in potestate iusti sit perseverare; quod tamen actu perseveret, donum est gratuitum Dei, qui sciens dat eas gratias, quas efficaces praevидit, non eas, quas inefficaces vitaeque finem imponit cum homo est Deo acceptus, qui posset alio tempore mori.

Ad 2. dicimus quod ad perseverandum active satis sunt auxilia sufficientia, quae profecto sufficientia non forent, si non essent satis. Oportet quidem haec auxilia esse efficacia seu coniuncta cum effectu, sed haec coniunctio pendet ab ipsa voluntate recipientis auxilia; unde in eius est potestate perseverare. Nec negamus iustum mereri posse auxilia, quae accedente suo consensu possunt esse efficacia, sed negamus posse de condigno mereri seu exigere ut ei conferantur ea auxilia, quae certe futura sunt efficacia, non alia quamvis sufficientissima atque ut morte occupetur in eo instanti in quo est Deo acceptus. Porro in his consistit perseverantiae donum et hoc probavimus esse gratuitum.

XI. Verum si quaeras cur huic concedantur gratiae, quae ex scientia media praevisae sunt efficaces, alteri concedantur

gratiae, quas ex culpa quidem hominis carituras effectu Deus praevидit, sicut si quaeras cur hunc Deus revocet a vita cum est in statu gratiae, ille iustus permittatur cadere et ante reparationem moriatur; si haec, inquam, quaeras, attingis quaestionem de gratuita distributione gratiarum, in qua mysterium esse libenter fatemur. Cf. ultimam Th.

Cetera in quaestione de praedestinatione quaerenda sunt.

CAPUT IV.

De Gratiae actualis efficacia.

Prius quam Theses statuamus, necesse est submovere quosdam errores in historia dogmatis. Et quod spectat ad doctrinam Pelagii, iam in Synopsi historica docuimus quanam sit gratia voluntatis, quam defenderunt Patres (n. ultimo). Huc quoque spectat quod de sententia Patrum et praecipue Augustini circa libertatem dedimus in Tract. de Deo creant. Th. LXXX. Restat una quaestio historico-dogmatica; ideoque sit

ARTICULUS I.

SYNOPSIS HISTORICA CONTROVERSIAE PATRES INTER ET MASSILIENSES.

I. Ad removendos errores circa efficaciam gratiae plurimum conducit nosse quid erraverint Massilienses, quid in eis reprobaverint Patres; ex perversione enim historiae controversiae huius factum est ut tanquam dogma catholicum propugnatum a Patribus obtunderet nobis Iansenius haeresim suam, cuius haec est quarta propositio inter quinque damnatas »Semipelagiani admittebant praeventis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei et in hoc erant haeretici quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare." Quae quidem damnata est a Sede Apostolica, ut falsa et haeretica. Quare e sententia